

A gyöngyöspatai templom

2009 november 22. Flag

Szöveg méret

Mentés

-
-
-

- [0](#)

Még nincs értékelve

Mérték

Magyar Nemzet szombati magazinjának egyik legérdekesebb sorozatát közöljük le folytatásokban, melyben a remek Ludwig Emil megmutatja nekünk a rejtőzködő Magyarország eldugott kincseit, melyek mellett sokszor figyelmen kívül elhaladunk a mindennapi rohanó életünk során. Vigyázzunk ezekre a páratlan kincsekre, hiszen ezek a kincsek alappillérei szeretett Hazánknak.

Gyöngyöspata háromezer lakosú nagyközség a Mátra délnyugati lábánál, fontos országút mentén, a Danka- és a Zám-patak találkozásánál. Mindkét vízfolyást szép régi kőhíd íveli át: a Danka-patak fölötti – kétnyílású – 1823-ban, a másik 1830-ban készült. Pata a XV–XVII. században Heves vármegye harmadik legrangosabb települése volt az érseki székhely, Eger és Gyöngyös mezőváros mögött. A helység névadója a honfoglaló Aba nemzetségből származó Pata vezér, aki szerepel Anonymus krónikájában is.

Pata régi várát a falu fölötti fennsíkon az 1970-es években tárták fel. A hat-hét lépés szélességű árkon belül agyagba ágyazott, négyszáz méter területű kőfal és palánk fogta körül a X. századi erődítményt, amelyet nem messze egy XI. századra keltezett körtemplom alapfalát és pillérlábait is megtaláltak a régészek. Ez utóbbi, Szent Péter titulusú rotunda a Pata-utód Aba Sámuel király személyéhez köthető, míg a község legkorábbi egyháza a jelenlegi, Mária születésének szentelt plébániatemplom helyén épült valamikor az 1100–1200-as évek fordulóján. Az egyhajós, félköríves szentélyű kis templom elé vastag, román stílusú tornyot emeltek, ennek kő alapját látjuk a gótikus torony tövében. A tatárjárás után előbb észak felé szélesítették a hajót egy – Szent András tiszteletére szentelt – kápolnával, majd az első épülettel délre egy kora gótikus formájú, szökület nélküli, sokszögzáródású szentélyű új templomot építettek. Ezt a XIV. századi esperesi rangú egyházat ezután tovább bővítették, majd a következő évszázadban elérkezett a gyöngyöspatai templom építéstörténetének fénykora.

A Károly Róberthez hű patai kegyúr, a Demeter familiából származó Nécsei Demeter tárnokmesteri rangot kapott az Anjou uralkodótól. A család emelkedése az 1400-as évek elején megtört, de Gyöngyöspata új urai, a Kompoltiak, Szécsényiek és Gúti Országok tovább folytatták az építkezések bőkezű támogatását. 1460-ban kezdődött az a nagyszabású templomátalakítás, amelynek eredményét ma is láthatjuk. A több periódusban keletkezett hajót kiszélesítették, s jókora oktagonális szentélyt kapcsoltak hozzá. A nyugati karzat elé fölül nyolcszögszelvényű, sötét mátrai bazalttufából falazott tornyot emeltek – feltűnően hasonlót a korabeli gyöngyössolymosi toronyhoz (amelyet sorozatunk előző részében mutattunk be). Az itt nyíló nyugati kapuzat fekete bazaltkeretezése a Mátyás kori nagyszabású gótikus építkezések – Kassa, a felvidéki bányavárosok, Brassó – elegáns stílusát mutatja a kis mezővárosban.

A gyöngyöspatai templom mindenestül hazánk egyik legtünetesebb középkori emléke. Belseje valóságos múzeum: az építészeti részletek – csúcsíves kőboltozatok, ajtók, ablakok, faragott mérművek, címerek, sírkövek és szentségtartó fülke –; a gótikus és reneszánsz falfestmények, becses barokk oltárok és berendezési tárgyak gazdag tárháza. Kiemelkedő művészettörténeti és szakrális jelentőségű az úgynevezett Jessze fája foltár, amely Szűz Mária, illetve a názáreti Jézus leszármazását ábrázolja. A török veszély elmúltával visszatért hívek lengyel mesterekkel faragtatták az 1600-as években. A kő oltárasztalon Izajás (Ézsaiás, népies nevén: Jessze) ószövetségi próféta életnagyságban kifaragott faszobra fekszik, amelynek a törzsökéből sarjad a kétfelé ágazó, felül összefonódó nemzetséggfa. Az ágakon a szent család bibliai tagjainak, köztük Salamon és Dávid királynak mellszobra, középpont Mária születésének barokk olajképe látható.

A gyöngyöspatai templomot, falfestményeit, oltárait és értékes felszerelési tárgyait az 1970-es években mintaszerűen restaurálták, s azóta is rangjához méltóan vigyázzák.

Ludwig Emil, mno.hu

DR. DRÁBIK JÁNOS
100 ÉVVEL TRIANON UTÁN
DVD
A trianoni gyalátról tabumentesen

„Egy film amelyet minden magyarnak látnia kell!”

Ajánló

